

Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen ennakoitiin helpottavan kuntien taloustilannetta ja vähintäänkin talouden suunnittelua. Kuntien talousnäkymät ovat kuitenkin nopeasti heikentyneet ja heikentyvät edelleen lähivuosina. Heikentyvän tilanteen taustalla on monia syitä, kuten sote-siirtolaskelmien tarkentumisesta aiheutuvat valtionosuuksien leikkaukset, työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien järjestettäväksi, talouskasvun heikkouden vaikutukset verotuloihin, työllisyyteen sekä kuntien rahoittamiin työmarkkinatukiin, henkilöstökustannusten nousu, investointipaineet sekä yleinen inflaatio ja korkotason nousu, jotka näkyvät osittain jälkijättöisesti.

Pälkäneen kunnan talous on ollut kohtuullisen vakaa viime vuosina ja kunta on tehnyt ylijäämäisen tilinpäätöksen neljänä peräkkäisenä vuonna. Viimeisimmässä, vuoden 2023 tilinpäätöksessä, ylijäämää kirjattiin 1,76 miljoonaa euroa. Kunnan taseen mukainen ylijäämä on 31.12.2023 tilanteen mukaan 16,6 miljoonaa euroa. Kunta ei ole joutunut nostamaan lainaa viime vuosina, mutta on lyhentänyt lainojaan maksuohjelman mukaisesti vuosittain n. 0,9 miljoonalla eurolla. Vuoden 2023 lopussa kunnalla oli lainaa yhteensä 6,8 miljoonaa euroa eli n. 1 080 euroa asukasta kohden. Se on yli 2 000 euroa Manner-Suomen kuntien keskiarvon alle.

Talouden suunta on kuitenkin selvästi kääntynyt ja vuodelle 2024 kunnanvaltuusto päätti talousarviosta, jossa tilikauden tulos näyttää 380 000 euron alijäämää. Poistoeron vähennyksen jälkeen alijäämäksi muodostuisi 70 000 euroa. Niin ikään vuoden 2025 talousarvion raami on jopa 1,4 miljoonaa euroa alijäämäinen ja poistoeron vähennyksen jälkeen alijäämä olisi 1,1 miljoonaa euroa. Vuosikate on heikentynyt merkittävästi ja sama suuntaus jatkuu myös tulevien vuosien ennusteissa.

Pälkäneen kunta teetti konsulttiyhtiö FCG:llä talouden painelaskelman sekä käyttötalusanalyysin tulevaisuuden suunnittelun pohjaksi. Käyttötalusanalyysissä Pälkäneen kunta otti vertailukunniksi itseään suurin piirtein vastaavankokoiset Asikkalan, Ikaalisen, Parkanon, Tammelan, Virrat ja Vesilahden sekä lisäksi suuremmista kunnista naapuri Valkeakosken. Käyttötalusanalyysin mukaan Pälkäneen kunnan toiminnan kustannukset ovat kokonaisuudessaan varsin maltilliset. Kuntiin jääneiden palveluiden osalta Pälkäneen kustannukset ovat 2 780 euroa asukasta kohden, kun kaikkien Suomen kuntien keskiarvo on 2 831 euroa ja Pälkäneen kuntatyypissä 3 116 euroa. Pälkäne tuottaa palvelut näin ollen vajaa 400 euroa asukasta kohden edullisemmin kuin vastaavan tyyppiset kunnat Suomessa keskimäärin. Käyttötalusanalyysiin valittujen kuntien osalta Pälkäne tuottaa palvelut kaikista edullisimmin. Toiseksi edullisin on Ikaalinen, missä palveluiden kustannukset ovat 2 994 euroa asukasta kohden. Kalleimmat palvelut vertailukunnista on Virroilla, 3 229 euroa asukasta kohden ja seuraavaksi kalleimmat Vesilahdella, 3 222 euroa asukasta kohden. Vertailukuntien keskiarvo on 3 037 euroa.

Vuosien 2018 – 2023 aikana Pälkäneen kunnan tuottamien palveluiden kustannuksista ovat suhteessa eniten kasvaneet vesihuoltolaitoksen, puistojen ja yleisten alueiden sekä tukipalveluiden kustannukset. Absoluuttisesti, eli euroissa, eniten kasvua on ollut varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa, jotka ovat henkilöstövaltaisia

palveluita ja joiden kustannuskehityksessä näkyy kunta-alalla tehdyt palkkaratkaisut.

Pälkäneen talouden painelaskelman mukaan kunnan taloustilanne heikkenee merkittävästi tulevina vuosina, mikäli mitään korjaavia toimenpiteitä ei tehdä. Painelaskelman ennusteen mukaan vuodet 2024 – 2030 tulevat olemaan reilusti alijäämäisiä. Kuluvalle vuodelle 2024 ennuste antaa 689 000 euron alijäämän. Todellisuudessa alijäämä ei kuitenkaan tule olemaan näin suuri. Vuonna 2030 alijäämää tehtäisiin jo lähes 3,6 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaisi sitä, että vuonna 2030 myös kumulatiivinen jäämä painuisi alijäämän puolelle eli taseessa oleva 16,6 miljoonan ylijäämä olisi kokonaan kulutettu.

Talouden saaminen lähelle tasapainoa vaatii vähintään 2 miljoonan euron tasapainotuksen lähivuosina sekä investointien jäädyttämisen suurten investointien jälkeen 2 miljoonan vuositasolle vuodesta 2028 alkaen. Tämäkään ei välttämättä riitä vielä täysin tulojen ja menojen tasapainoon, mutta kääntää kuitenkin suunnan ja varmistaa sen, että ylijäämää pysyy edelleen tärkeänä puskurina. Tasapainotusohjelman myötä saadaan myös lisää aikaa tulevaisuuteen, sillä arvoituksena on vielä mm. miten työllisyysalueet alkavat toimia ja kuinka niiden toiminta sekä yleinen yhteiskunnallinen tilanne ja julkisen talouden suunta vaikuttavat kuntien talouteen pidemmällä aikavälillä. Kuntien kannalta on merkittävää, miten valtio saa omaa talouttaan tasapainoon ja toisaalta mihin suuntaan kuntien velvoitteiden määrä kääntyy tulevaisuudessa.

Väestöennusteet ennustavat Pälkäneelle tasaista, mutta jokseenkin pysyvää asukasmäärän laskua. Pälkäneen asukasluku on jo laskenut tasaisesti vuodesta 2011 lähtien, poikkeuksena vuosi 2021, jolloin asukasluku tilapäisesti kasvoi poikkeuksellisen hyvän nettomuuton vuoksi. Ennusteen mukaan kaikkien muiden ikäluokkien, paitsi yli 65-vuotiaiden, määrä supistuu vuoteen 2030 mennessä. Asukasluvun ennustetaan pienentyvän vuoden 2023 tilanteesta n. 370 henkilöllä. Työkäisen väestön vähenemisen myötä ei ole odotettavissa merkittäviä verotulojen lisäyksiä, vaikka Pälkäneen työllisyysaste pysyisikin edelleen korkeana myös tulevina vuosina.

Kahden miljoonan euron talouden tasapainotus vastaa n. 10 % Pälkäneen kunnan toimintakatteesta. Kyse ei ole siis vähäisestä summasta ja näin ollen on selvää, että tasapainoa ei myöskään saavuteta ihan vähäisillä toimenpiteillä. Tarkasteluun tulee ottaa palveluiden tuottamisen tavat, laatutaso, valikoima ja palveluverkko. Tarkastelussa tulee huomioida myös mahdollisuudet tulopohjan kasvattamiseen. Olennainen osa talouden tasapainotusta on lisäksi investointiohjelman karsiminen ja tähän yhteydessä oleva kiinteistökannan supistaminen. Kunnalla on merkittävä määrä rakennuksia, jotka eivät ole välttämättömiä kunnan palvelutoiminnan kannalta. Osaan rakennuksista kohdistuu jo nyt merkittäviä peruskorjaustarpeita ja tulevaisuudessa nämä tarpeet vain kasvavat.

Talouden tasapainotusohjelman toimenpiteitä valmisteltaessa ja niistä päätettäessä on tärkeää varmistaa kunnan lakisääteisten palveluiden tuottamisen mahdollisuudet tulevaisuudessa sekä kunnan elinvoiman säilyttäminen ja edistäminen. Tasapainotustyön valmistelua varten perustetaan ohjausryhmä, johon kunnanhallitus nimeää luottamushenkilöiden edustajat sekä heistä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Viranhaltijapuolelta ohjausryhmään esitetään nimettäväksi kunnan johtoryhmä. Ryhmän sihteeriksi esitetään kunnanjohtajaa.

Toimivallan peruste	Hallintosääntö 19 §
Valmistelija	Pauliina Pikka, kunnanjohtaja p. 040 573 6390, pauliina.pikka@palkane.fi
Esitys	Kunnanjohtaja Pauliina Pikka Kunnanhallitus päättää 1. käynnistää Pälkäneen kunnan talouden tasapainotusohjelman valmistelun tavoitteena vähintään kahden miljoonan euron menojen vähennykset tai tulojen lisäykset vuoden 2028 loppuun mennessä. Tasapainotusohjelma viedään valtuuston päätettäväksi vuoden 2025 ensimmäiseen kokoukseen. 2. nimetä talouden tasapainotustyön ohjausryhmän kokoonpanoon kunnan johtoryhmän sekä luottamushenkilöiden edustajat. 3. nimetä ohjausryhmän puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä sihteeriksi kunnanjohtajan.
Päätös	Hyväksyttiin esityksen mukaisesti. Kunnanhallitus päätti nimetä talouden tasapainotustyön ohjausryhmään kunnan johtoryhmän, sekä luottamushenkilöedustajiksi Rainer Zeitlinin, Mirva Elfvingin, Ville Klasilan, Jyrki Aholan, Maria Ahon, Sari Tammisen, Jani Luukkosen, Riitta Mukkulaisen, Timo Ailion ja Joshua Hailin. Talouden tasapainotustyön ohjausryhmän puheenjohtajaksi valittiin Rainer Zeitlin, varapuheenjohtajaksi Mirva Elfving ja sihteeriksi Pauliina Pikka.